

בעזרת

שיטת הקדמונים גליון התוספות

על מסכת
שבת

יוצא לאור בפעם הראשונה עפ"י כתבי יד
עם הערות ומראה מקומות
מאת
משה יהודה הכהן בלוי

ועתה הובא לדפוס – מהדורת צילום – ע"י משפחת המו"ל
ומכון www.HebrewBooks.org

"שֶׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשֶׂה עוֹלָה" (צפניה ג, 9)

No part of this edition may be reproduced
IN ANY FORM - PHOTOCOPY,
ELECTRONIC MEDIA, OR OTHERWISE.
Without WRITTEN permission from the
copyright holder.
The rights of the copyright holder will be
strictly enforced.

בהכנת מהדורה זו הושקעו עבודה רבה
ודמים תרתי משמע!
כל הזכויות שמורות
– למשפחת הרב בלוי
אסור להדפיס, להעתיק או להפיץ ספר זה או קטעים
ממנו בשום צורה ובשום אמצעי אלקטרוני או מכני,
לרבות צילום והקלטה ללא אישור בכתב.

הובא והוכנס לאתר ע"י חיים

www.HebrewBooks.org

ניתן להשיג את הספרים אצל:

הרב ראובן הכהן בלוי

607 Lefferts ave.

Brooklyn NY 11203

718-774-3997

Kadmonim@gmail.com

לעילוי נשמות

הרה"ג הרה"ח ר' חיים משה יהודה

בהר"ר ירמיהו הכהן ולאָה ע"ה בלוי

מו"ל כת"י הראשונים, רב בית הכנסת ומנהיג רוחני
במשך יובל שנים, וזיכה אלפים במצוות תפילין ומזוזה
נפטר ג' אייר ה'תשס"ג
לסדר "אמור אל הכהנים"

ולעילוי נשמות

זוגתו הרבנית חנה חי' חנה בת ר' מאיר שמריהו זרחל

נפטרה י"ג כסלו ה'תשמ"ג

יה"ר, שתיבה ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורצו שובני עפר
והם בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה

גיליון התוספות

(כ"י ותיקן קכ"ז)

מסכת שבת

[ב:] תוד"ה מראות. ואומר רבינו תם דשפיר גרסינן שחים, [כי] ממראה יאמר מראות, כמו מן מעלה מעלות. ומקרא לשון נקבה כדכתיב¹) היא המראה הגדולה אשר ראיתי. ובדניאל²) ואראה את המקרא הגדולה הזאת. אבל מקרא יאמר מראים, כאשר יאמר ממעשה מעשים. וכובחים³) גרסינן שלשים ושש, שבעים ושחים:

[ג:] תוד"ה בר. והא איכא הא דתניא בפרק במה אשה וכו'. קצת היה נראה דלא חשיב שמואל ההיא דבמה אשה משום [דקאמר התם⁴] כי קאי אדברי מאיר [דאמר] חייבת חטאת קאמר איהו פטור אבל אסור. וצריך עיון בהני תלת אי קאי בשום חד מינייהו אפלוגתא:

[ג:] תוד"ה היה טעון. דאי הוה נקט טוען עצמו משחשיכה ועמר לפוש לא הוה נשמע מירי דאפילו אי עקירת והנחת גופו לא הויה עקירה והנחה חייב משום עקירה ראשונה. אי הוה נקט משחשיכה לא הוה אחי שפיר, דפשיטא דחייב ממה נפשך, דאי הנחת גופו הויה הנחה, אם כן עקירה דבתר הכי הויה עקירה, ואי לא הויה עקירת גופו עקירה לא הויה נמי הנחת גופו הנחה וחייב משום עקירה ראשונה⁵):

ורבנן סברי לא ילפינן זורק ממושיט. שאלו החצרות דבוקות לר"ה מאחוריהן ואין ר"ה מפסקת כי אם כנגד החצר. אבל הכא שאחורי אותה החצר סמוכה לר"ה אחרת, בכה"ג לא מיחייב מושיט, שאין זה כענין עגלות שבמשכן שהיו פתוחות לגמרי לר"ה:

תוד"ה ואיבעית אימא לעולם לא תיפשוט. ולרשב"א נראה דשפיר גרסינן. ולרשב"א י"ל דאי הוה משני איפכא ליכא למיפשט דהתירו, דשאני הכא דליכא איסור בהחזרה כדפירשתי, ולהכי קאמר מדלא משני איפכא. ולמסקנה נמי דבמודי מיבעיא ליה ליכא למיפשט ממאי דבשוגג התירו. אבל ממאי דבשוגג לא התירו פשיט מכל שכן. אחרון שמעתי מהר"ח:

הגהות לגיליון התוספות

מסכת שבת

(1) ל"מ. (2) דניאל י ח. (3) זבחים פה: (4) לקמן סב. (5) וכ"כ בתוספות הרא"ש סוד"ה

[ג.] תוד"ה עקירת גופו כעקירת חפץ כו'. ק"ל אמאי לא פשוט ממתניתין כו' דעקירת גופו כעקירת חפץ דמיא. ולרשב"א שמחלק בין עקירה להנחה לק"מ, כ"כ בתוספות. ומ"מ ק"ל לפירוש הקונטרס⁶ כיון דהויא הנחה אע"ג דלא הניח ע"ג קרקע, אפילו הוציא ידו מלאה לחוץ או לפניו יתחייב. אלא ודאי דוקא כשידו ברשות אחרת לא הויא הנחה כדפירש ר"י⁷ משום דבתר גופו גרידא. ולר"י דלא מחלק בין עקירה להנחה ק"ל כי היכי דהנחת בעה"ב שהוא וידו ברשות אחת הויא הנחה [הכי נמי עקירתו עקירה]. וצ"ל דגבי הנחה מודה הקונטרס דיש חילוק אבל בעקירה חשיב טפי אפילו הויא ידו ברשות שהוא שם לא הויא עקירה [ס"א לא הוי פטור] כיון שלא נח ע"ג קרקע: [ד.] תוד"ה קודם. ביטלו ולא ביטלו. לא עבר אא"כ עבר לעשה כגון שמשבר כנפיה מיד או שישחטנה, אבל [אם] יקחנה וישמרנה לא מיחייב מלקות דהויא התראת ספק:

[ד.] תוד"ה אבל למטה מו'. לא חשיב כמוציא מאויר רשות היחיד. דמאחר שנכנס החפץ לתוך ידו אינו כמונח ברשות היחיד: שם תוד"ה אבל. א"כ ההיא ברייתא מנו. ואור"י דמכל מקום מיבעיא ליה לרבה הכי דמסתבר לאוקומי הך ברייתא דלא כחז, כדי להעמיד משנתנו דפשוט ככולי עלמא:

[ד:] תוד"ה אלא אמר רב יוסף, בסוף הדבור. וה"ק ר"מ, ידו חשובה כארבעה על ארבעה היכא דאחשבה לידיה. אבל בשאר דברים לא הוה אמרינן הכי, אלא דוקא בידו: [ד:] תוד"ה באילן. ומתוך פירושם נמי משמע דהוה מצי נמי לאוקומי אפילו כל האילן ברשות הרבים, ופליגי אי חשיב על הנוף מקום ארבעה אי לאו. וזה אי אפשר:

סד"ה באילן אי סברי בר' יוסי ב"ר יהודה. ולא משום דסבירי כרבי יוסי בר' יהודה דאמר נעץ קנה בר"ה ובראשו טרסקל וכו', דהא כיון דגדיים בוקעין תחתיו לא אמרינן גוד אחית. אלא הכא מיירי דאין בוקעין תחתיו, כגון שסמכו את הענף למטה ביחידות, או לא יוכלו הגדיים לעבור תחתיו:

[ה.] תוד"ה כאן למטה מעשרה. הרי"ך אומר בשם מהר"ם, ס"ד דמתניתין איירי למעלה מעשרה ושולי הכלכלה למטה מעשרה, דלרבנן דלית להו גוד אחית הוי שולי כלכלה רשות הרבים. צ"ע:

[ה:] בכותל משופע. וש"מ אפילו אין רבים מכתפין עליו הוי אויר רשות הרבים, כדארמרינן למטה מעשרה טפחים כוורק בארץ⁸. גיליון:

[ו.] סד"ה אגוז. וכן אם נוטל מכלי אחד ונותן לכלי אחר בשעה שמחלקו א"צ אח"כ הנחה. גיליון:

היה, עיי"ש (6) רש"י ד"ה גופו. (7) וכמו שכתבו בשמו בתוד"ה מאי. (8) וכ"כ הרמב"ן, אבל בתוד"ה בכותל כחוב בשם ר"י דמיירי ברבים מכתפין עליו וכ"כ בתוספות הרא"ש ובחדושי

סד"ה יתר. ולא בעי למימר דזו היא רשות היחיד למעוטי דרבנן דאם היתה ר"ה מפסקת וכו'. וזו היא ר"ה למעוטי אידך (דר' יהודה) [דרבנן], דכיון שיש לו שתי מחיצות דלא הוי ר"ה, דלחי וקורה משום מחיצה, דאין סברא לומר לחי וקורה משום מחיצה. ועוד דניחא ליה לאוקמה כרבנן⁹. גיליון:

[ז]. **תוד"ה וטח, בסופו.** מיהו בהא איכא למימר דמפרש ריב"א דלא חשיבא ראיית הארץ הנחה כיון דלא נעקר מידו, דכל זמן שהוא בידו לא נעשית אלא עקירה:

ותופסת עד עשרה. איכא לאוקומי אפילו בדבר מסויים, דקאי בכרמלית. ולא דמי לעמוד בר"ה, דבכרמלית מצא מין את מינו וניעור, כדאמרין בפ"ק דעירובין¹⁰. גיליון:

[ז]. **תוד"ה ואם חקק.** וכשהרחיק דפנות הסכך מן הכותל ג' טפחים פסול, דאין אלו דפנות של סכך, אבל גבי שבת אם היו המחיצות רחוקות הרבה מן התקרה פשיטא שהיא רשות היחיד:

[ז]. **כדאמרין התם וכו' שכנגד הנקב.** אבל הכא לא קפדינן אסמיכת, רק שיהא מוקף מחיצות. גיליון מחוספות שאנץ. ע"כ:

נוכל לומר דהכא יש מחיצות גבוהות עשרה מבחוץ וא"צ לצרף הגידוד. אלא דאין אויר עשרה. וכשחקק ארבעה איכא אויר עשרה במקום אחד הוי רשות היחיד. אבל בסוכה איירי שאין המחיצות עשרה אלא עם הגידוד, וביותר משלשה לא מצטרף. ורשב"א תולה בשניהם¹¹:

תוד"ה והלכה ונחה בחור כל שהו. ואצ"ל כפרש"י וכו'. ג"ב גיליון, אבל ממש בחור כל שהו אפילו ר"מ מודה דל"א חוקקין להשלים. עד כאן: וכתוב עוד בגיליון, החור הוי רשות היחיד הואיל והוא מפולש לתוך רשות היחיד ע"כ: [שם] **וכן משמע בירוש' דגרסינן התם על דעתיה דר' מאיר בין יש שם ר' בין אין שם ר' [רואין] את הכותל כגמום.** לשון גמום משמע שהוא רחב מצד אחד ארבעה. ואנו עושים כאילו נגמם מעבר [אל עבר]:

זרק ונח ע"ג זיו כ"ש. וה"נ יכול מיירי רבי בזיו היוצא מן הכותל לר"ה שגבוה עשרה ורחב ארבעה, דהוי רשות היחיד, כמו טרסקל שע"ג קנה לר' יוסי בר' יהודה, אע"ג דגדיים בוקעין תחתיו¹²:

[ז]. **תוד"ה אמר אביו. תימה לר"י דטפו ניחא (ליה) למימר דפליגי בדרכ חסדא וכו'.** איכא למימר דרב חסדא לא יפרש פלוגתייהו בחוקקין, אלא יפרש טעמיה דרבי מאיר משום דלא בעי מקום ארבעה. אך אם כן הוה ליה למימר דרבי ורבנן נמי פליגי, כרב חסדא. ולא הוה ליה לאביו לאוקומי פלוגתייהו במילתא אחרייתא, כיון דבלאו הכי אשכחן רבי מאיר ורבנן דפליגי בהא:

בסה"ד אמר אביו. דליכא למימר ביתא כמאן דמליא דמיא, דהא אפילו היה הבית מלא עפר עד החור אינו חשוב מונח במקום ארבעה, כי החור אין בו

הרשב"א. (9) וכ"כ בת"י סד"ה יתר עיי"ש. (10) עירובין ט. (11) עיין ת"י סד"ה ואם.

ארבעה אלא בעובי הכותל, ולרוחבו לא יהא בו ארבעה אפילו יגביה קרקעית רשות הרבים עד החור. מפי רבי. תוספות רבינו יהודה שיר ליאון:

שם. אבל קשה אמאי לא מוקי אבוי באילן העומד כולו ברשות הרבים ויש בעיקרו ארבעה, דרבי סבר שדי נופו בתר עיקרו וחשיב מקום ארבעה, ולרבנן לא הוי מקום ארבעה, דברשות הרבים מודה רב חסדא דבעינן מקום ארבעה, דברשות היחיד דוקא קאמר, כדקאמר ברשות היחיד דכולי עלמא לא פליגי כדרכ חסדא. וי"ל שברשות הרבים לא מצי לאוקומי, דאי הנוף למטה משלשה לא הוה פטרי רבנן אע"ג דליכא ארבעה דכארעא סמיכתא היא. ואי למעלה משלשה לא הוה מחייב רבי, דכרמלית הוא אי רחב ארבעה, או מקום פטור אם אינו רחב ארבעה. והא דנקט זיז כל שהו, אומר ד"י דאי הוה נקיט זיז סתמא הוה ס"ד דמיירי ברחב ארבעה וטעמיה דרבי לאו משום שדי נופו בתר עיקרו, אלא הוה אמינא דסבר כרבי יוסי בר' יהודה דאמר נעץ קנה ברשות הרבים ובראשו טרסקל [זורק ונח על גביו חייב]. להכי נקט כל שהו, לאשמועינן דטעמא משום דשדי נופו בתר עיקר¹³:

תוד"ה רחבה ששה פטור. ובפרק כל גגות אמרינן להדיא דמודה רב חסדא בתחתונה. דהא לרב חסדא דאמר גידוד ה' ומחיצה ה' מצטרפין. גיליון:

תוד"ה רחבה ששה פטור. שהכוורת עצמה נעשית רה"י וכו'. רש"י פירש דפטור משום דלא מצינו במשכן שהיו זורקין רשויות אלא מחטין. ולדבריו אפילו מושיט פטור. אבל לא נהירא, שהרי מצינו שהיו מוציאין רשויות למעלה מעשרה, כגון הארון והמזבחות¹⁴, ואם כן משמע שגם מעביר וזורק חייב אע"פ שלא מצינו שם זורק. לכך נראה יותר כמו שפירשתי. תוספות רבינו יהודה שיר ליאון:

[שם] ולא משום דחשבינן כאילו עקר קודם שנעשה רה"י. גיליון:
הילוך ע"י הדחק. יש ספרים שמוחקין בהן הילוך על ידי הדחק¹⁵, משום דאכתי לא איירי ביה. ואומר ר"י שאין צריך למוחקו, כי בכל הספרים הוא¹⁶. והכי פירוש, נהי דהילוך על ידי הדחק שמיה הילוך, כמו שהוא אמת ממשנה דרקק, תשמיש על ידי הדחק וכו'. גיליון:

[ח:] **תוד"ה לימא, בסה"ד.** והשתא לא הוה מצי לשנויי דסבירא ליה כרבנן דבן עזאי, דהתם היינו טעמא שלא נחה כלל, אבל בדרבא נחה כיון שהיה כנגד גופו. גיליון:

[ט.] **תוד"ה אע"ג.** ולא נהירא מדקאמר בסמוך לעולם באסקופת

(12) עיין לעיל ה: תוד"ה באילן. (13) וכ"כ לעיל ה: בתוד"ה אילן עי"ש. ועיין בדברי רבנו

לעיל ז: ד"ה זרק. (14) וכ"כ בת"י בגליון רש"י ד"ה רחבה. ועיין תוספות הרא"ש ד"ה רחבה.

(15) כן היא גירסת רש"י ד"ה ה"ג אמר רבא. (16) וכן היא גירסת ר"ח. (17) וכ"כ

בית. ועוד דאמר' הכא באסקופת מבוי עסקין, משמע דעד השתא לא איירי דוקא באסקופת מבוי. גליון:

שם. רבית וחצר אין ניתרין בלחי וקורה וכו'. אין ניתרין אלא בפס ארבעה. גם על זה שייך להקשות, אע"ג דלית ליה פס ארבעה אחר אלא מחודו החיצון [שהוא] יורד וסותם. אלא לאו במקורה איירי כמו שפי'. גליון:

אע"ג דלית ליה לחי. דאי אית לחי אפילו נעול נמי כלפנים. אלא על כרחך דלית ליה לחי. לכך מקשה והאמר רב חלבו¹⁸) תוך הפתח כו'. אבל מילתיה דרב חלבו לא הוה קשיא מדי, דהא איירי באיסקופה קיימא בפנים כדפרישית. תימה לר"י, מאי קאמר אע"ג דלית ליה לחי, והלא איסקופה זו [איסקופת] חצר היא של שלש מחיצות. דהשתא סלקא דעתך דמיירי באיסקופת בית, עד דאוקמה רב באיסקופת מבוי. ואין חצר ניתרת אלא בפס ארבעה¹⁹). וי"ל דהכא נמי היינו פס ארבעה. ולא דווקא נקט לחי, אלא משום דבמילתיה דרב נחמן מדכר לחי מדכר ליה בקושיא. ועוד י"ל דהאי לחי דבעי ליה היינו שני לחיים, דחצר ניתרת בשני לחיים. אי נמי מיירי בחצר שאורכה יתר על רחבה, להכי ניתרת בלחי. תוספות רבינו יהודה שיר ליון. גליון. אי נמי יש ליישב כלחוץ כגון שנפתח לכרמלית. גליון:

תוד"ה גזרה. נראה דרבי מאיר לא אסר תל אלא בחצר, אבל בבית דמקורה לא שייך למיגור. גליון:

[ט:] **ולא בדין בתחילת דין.** וממאי דאמרינן לקמן*¹⁹) אין להוכיח דמתניתין איירי בתחילת דין, דלא כרב אחא. דאיכא למימר דקאי אאם התחילו אין מפסיקין. גליון:

תוד"ה לימא. בסוכה משני הא דאורייתא הא דרבנן. לפי זה בדאורייתא, כגון ק"ש אם התחיל לאכול משחשיכה צריך להפסיק, ובדרבנן אין צריך להפסיק אי איכא שהות²⁰). ואם התחיל בהיתר אפילו בדאורייתא אין צריך להפסיק, כדאמרינן²¹) חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום וכו' לה²²) כוס, משמע דאין צריך להפסיק אע"ג דקידוש דאורייתא:

[ט.] **אם התחילו אין מפסיקין לימא תיהיו תיובתא דריב"ל.** וא"ת ולוקי מתניתין דאין מפסיקין היינו סמוך למנחה שהוא חצי שעה קודם המנחה מתשע שעות ולמעלה, אבל אם הגיע זמן המנחה עצמו מפסיק כר' יהושע בן לוי. וי"ל דמשמע ליה אין מפסיקין [שר"ל אין מפסיקין] כלל אפילו הגיע זמן מנחה²³). תוספות רשב"א:

הריטב"א ד"ה ג"ה. 18) גירסתנו: והאמר רב חמא בר גוריא אמר רב. 19) עיין תוד"ה אע"ג, ובתוספות הרא"ש ד"ה ואע"ג. 19*) י. 20) וכ"כ בתוד"ה ואם, ובתוספות הרא"ש ד"ה ואם. 21) פסחים קב. 22) גירסת הרשב"ם שם: ומביאט לו כוס. 23) וכ"כ בתוספות הרא"ש

[יא.] **תוד"ה שמא ישכח.** אבל בתפלין דמשמש בהן [תמיד] יסירם קודם השבת ולא יבא לידי איסור הוצאה:

תוד"ה לא יעמוד וכו'. ויש לומר דבליעתו היינו הנחתו וכו'. אע"פ שאין נחין עד שיבואו תוך מיעוי משום דמתבטל אגב גופו, ובית הבליעה שפיו שם ויש כאן עקירה והנחה בחד רשות. ובהכי אחי שפיר טפי מתניתין דכריתות פרק אמרו ל²⁴) גבי יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות וכו', דקתני רבי מאיר אומר אם היתה שבת והוציאה בפיו חייב. והשתא רבי מאיר היכי חשיב הוצאה [בהדי] שאר חטאות, הא בעידנא דמיחייב אהאי לא מיחייב אהאי. אלא היינו טעמא משום דבשעת בליעה מיחייב אכולהו. דאז חשיב כמונח אפילו הוא מהלך, מידי דהוי אהא דאמר רבא בפרק המוציא²⁵) וכו'. ומ"מ האמרי רבנן אינו מן השם, משום דזה חיובו משום אכילה, וזה חיובו משום הוצאה. תוספות בפ"ב דעירובין²⁶). גיליון:

[יא.] **עגלא תלתא.** מה שפירש הקונטרס²⁷) שלישי לבטן, קשה [דאמרינן] במקום אחר²⁸) לרב [חיננא] [חסדא] דמיברו להו עיגלא תלתא. אבל קשיא לרבינו יהודה שיר ליאון ממתניתין דבכורות פ"ב²⁹), שתי רחילות אחת ביכרה ואחת לא ביכרה נותן טלה אחד לכהן רבי טרפון אומר הכהן בורר לו היפה. פירוש שהוא ודאי מן המבכרת. ורבינו שמשון פירש גדול. ואינו נראה, דאמרינן לקמן פרק רבי אליעזר דמילה³⁰) עברו ליה עיגלא תלתא ביומא דתמניא, ופירש רבינו שמואל תלתא שמן³¹), כמו ושלשים על כולו³²), גיבורים. וכן פירש איל משולש עגלה משולשת³³). גיליון:

[יא.] **קשקושי ואברורי.** אומר ר"י דהני גגין דידן כקשקושי דמין. כיון שאין משתמשין עליהם כמו [שהיו] רגילים להשתמש בגנותיהם בימי חכמים. ולפי זה אין צריך להגביה גג בית הכנסת יותר משאר גגין. גיליון תוספות רבינו יהודה שיר ליאון:

[יב:] **תוד"ה שאין. בריש אלו נאמרינן.** דפריך אהא מילתא רב יהודה דהכא מיוחנן כ"ג ששמע קול מבית קודש הקדשים. גיליון:

תוד"ה ר' נתן. שהרג עד זומם, קודם שהוזהר חבירו. גיליון:
שם. שנחלקו ר' אליעזר ור' יוסי בנגר שיש בראשו גלוסטרא עד שנקרע ס"ת בחמתן. גיליון:

[יב.] **ר"ח פסק כרבה דהכא³⁴),** אע"ג דאביי פליג עליה בפרק שואל*³⁴). ומה שנהגו שהחזון קורא במחזור ביום הכיפורים, משום דאימת ציבור ויום הכיפורים עליו, כדאמרינן בסמוך שאני תינוקות שאימת רבן עליהן³⁵):

ד"ה לימא. 24) כריתות יג. 25) לקמן פ. 26) עירובין כ. תוד"ה לא. וכ"כ בתוספות הרא"ש סוד"ה אלא. 27) רש"י ד"ה עגלה. 28) סנהדרין סה: 29) בכורות יז. עיי"ש. 30) לקמן קלה. עיי"ש. 31) עיין תוספות הרא"ש ד"ה עיגלא. 32) שמות יד ז 33) בראשית טו ט 34) וכ"כ בפסקי התוספות אות מה. 34*) לקמן קמט. 35) וכ"כ

מאי לאו לקרות. פירוש לסדר כל הפרשה כולה. אבל לדקדק בקריאתה קתני מתניתין בהדיא אבל הוא לא יקרא: ולמאי דמשני איבעית אימא ראשי פרשיותיו, נראה לומר דמתניתין דקתני דהם קורין [רוצה לומר שהם קורין] באיסור לפי' הקונטרס קאמר (דמשמע) קורין כל הפרשה אבל הוא לא יקרא: [יג.] **שלא שנינו לא יאכל הטהור.** תימה לר"י היאך אוכלין השתא עם בעליהן בשולחן אחד. דליכא למימר מלא יאכל הטהור וכו' בקערה אחת, דהא פשיטא למה יש לאכול בקערה אחת, איזה פרישות טהרה נזהרים זה מזה, אלא ש"מ דעל שולחן אחד מיירי. ונראה לר"י דודאי בשולחנות שהיו להם בימי חכמים שהיו קטנות מאד אסורים לאכול שניהם, דחיישינן דלאו אדעתיה. אבל באותן שלנו שהם גדולים ליכא למיחש³⁶). ומיהו לא היה כדאי לסמוך על זה, והיה [לנו] לעשות שום היכר בין שניהם, כדאמרין פרק כל הבשר³⁷) גבי שתי תפיסות או להרחיק קצת זה מזה. **מפי רבי.** גיליון:

ומה אשת רעהו הוא בבגדו. ורש"י³⁸) פירש דאפילו יחוד, משמע מלשוננו כל שכן הוא בבגדו והיא בבגדה אסור בלא ייחוד דאי הוי כייחוד הוא בבגדו והיא בבגדה (ו)קשה אמאי, והלא בייחוד סברא היא לאסור לפי שיצרו מתגבר עליו ביותר, אבל הוא בגדו והיא בבגדה בלא ייחוד, [כגון] שפתח פתוח לרשות הרבים, אין יצרו מתגבר עליו. אלא ודאי יש לפרש הוא בבגדו מכוח סברא יש לאסור בלא ק"ו אז יתיישב מה שכתב בפנים. ומורי יהודה שיר **ליאון ז"ל** פירש דדעת רש"י הוא בבגדו עם היחוד. ואז יתיישב הכל שלא יקשה מסוגה בשושנים. גיליון:

מה אשת רעהו. דהתם סברא היא לפי שיצרו [מתגבר] עליו (ריבה) יותר. ועוד י"ל דפשיטא ליה מדאסרה תורה יחוד, כל שכן הוא בבגדו והיא בבגדה במיטה אחת דחמיר טפי, מדבעינן בניהה הוא בבגדו מהו אע"ג דשרי יחוד. ומיהו י"ל דמבעיא ליה במקום יחוד, אבל [שלא] במקום יחוד פשיטא דשרי³⁹). גיליון:

ופליגא דר' פדת. ונראה לר"י⁴⁰) לפרש ופליגא דרבי פדת, כלומר אותה ברייתא שדורשת מלשון קריבה דהוא בבגדו והיא בבגדה אסור, דלשון קריבה משמע ליה [אפילו] הוא בבגדו והיא בבגדה, פליג ארבי פדת דלא דריש מלשון קריבה אלא גילוי עריות, אבל אסור לאכול הזב עם הזבה והוא בבגדו והיא בבגדה [דרבנן]. והכי נמי מפרש פרק אין מעמידין⁴¹), גבי אל תקרב אל פתח ביתה זו זונה, ופליגא דרבי פדת. גיליון: רש"י מפרש אשת רעהו והוא בבגדו וכו' דיחוד אסור מדאורייתא. ואינו נראה, דמשמע שרוצה לפרש דיחוד נדה אסור. גיליון:

בתוספות הרא"ש ד"ה שאני, ובפסקי התוספות אות מד. ועיין ספר התרומה סימן רט. ועיין בספר הבתים חלק ראשון שערי המלאכות עמוד רעו. (36) וכ"כ הריטב"א סוד"ה ופליגא בשם י"א. (37) חולין קו: (38) וכ"כ בתוד"ה מה בשם רש"י. אבל ברש"י שלנו ליתא. ועיין רש"י ד"ה מה אשת. ועיין בתוספות הרא"ש ד"ה מה. (39) עיין תוד"ה מה, ותוספות הרא"ש ד"ה מה, ובדברי רבינו לעיל ד"ה ומה. (40) וכ"כ בשמו בתוד"ה ופליגא עיי"ש, ובתוספות הרא"ש ד"ה ופליגא.

בתור"ה ופליגא. דאיכא דעות ושינוי. דהיינו אשתו, אבל אשת רעהו אין זה שינוי, דלעולם רגילות הוא בבגדו והיא בבגדה. **משם הרב ר' אליעזר מערפורט:**

[יג:] **ואלו.** ואלה נמי אע"ג דמוסיף על הראשונים, קאי נמי אלקמיה. גיליון:

[יד:] **תור"ה האוחז ס"ת ערום.** ואפשר דכתבי הקודש דוקא לקודש מטמא ידים, והכא דוקא בספר תורה. גיליון:

[יד:] **ובא השמש וטהר.** ואפילו נגיעה אשכחן, כדכתיב גבי כלים, במים יובא וטמא עד הערב. ובכלים [לא] שייכא [אכילה], אלא ע"כ נגיעה. ע"כ פירוש רש"י⁽⁴²⁾. ומה שפירש רש"י יותר, ומיהו לא איקרי טמא, רוצה לומר הנוגע בו לא איקרי טמא בשום⁽⁴³⁾ מקום, אבל טבול יום פשיטא דאיקרי טמא⁽⁴⁴⁾. ועוד **שמעתי ליישב** דקאי אפילו אטבול יום [גופיה], והכי פירושה ומיהו לא איקרי טמא לכד, אלא וטהר כתיב גבי [טבול יום], אם כן משמע שאינו טמא אלא לפסול, דאי לטמאותה לגמרי מאי אהני וטהר. וכן **שמעתי** שנדרש בתורת כהנים:

תור"ה ואילו. והודה לו מיד באותו מעמד. וא"ת והלא בבוצר לגת דהוי מ"ח דבר פליגי שמאי והילל⁽⁴⁵⁾. וי"ל דאיכא למימר דאינהו גזור ולא קיבלו מיניה, כדמשני בסמוך (הכא) [הכי] אידים⁽⁴⁶⁾:

[טו:] **ק"פ שנה עד שלא חרב הבית.** ונפקא מינה לענין שטרות, כדמסיק בפ"ק דע"ז⁽⁴⁷⁾ שבכך היו יודעים למנות בשטרות למלכי יוונים, מהר"ם ז"ל. גיליון:

[טו:] **ידים אין מידי אחרינא לא.** פירוש מידי אחרינא שנגזור שתי פעמים לא [הוה] תחלת גזירתה לשריפה [אלא ידים]. גיליון:

ואאוירא לתלות. וקשה מה צריך תלמודא להזכיר אויר, והלא בלאו הכי מצי לשנויי. אלא כיון דנקיט ארץ העמים בסתם נחית לפרושי כל הדינים⁽⁴⁹⁾. מהר"ם ז"ל. גיליון:

ולפי מסכת טהרות דשני סתם לא גזרו עליו טומאת מדרס אתי שפיר. פרי"י. גיליון:

מי רגלי בהמה. דוקא נקט מי רגלי בהמה. דהשתא יש לתלות דגוי משתין בדרך באמצע הדרך כמו בהמה. אבל ישראל הולך לצדדין. כדאמרינן בעלמא⁽⁵⁰⁾ ישראל נפנין לצדדין. לכך יש לטמאו כאותן שעשאוים בזבים⁽⁵¹⁾. גיליון:

(41) ע"ז יז. (42) רש"י ד"ה ובא, עיי"ש. (43) בחכמת שלמה מביא דברי רבנו אלה, אבל יש שם דילוג מן חיבת „בשום“ עד חיבות „דאיקרי טמא“ (44) עיין מכות יא. (45) פירוש, הילל הודה לו לשמאי, וא"כ הם גזורו בעצמם ולא תלמידיהם. (46) וכ"כ בתוספות הרא"ש ד"ה ואלו. וכן היא גירסתנו לקמן יז, אבל רבנו והרא"ש לא גרסו כן. ועיין ד"ס שבת יז. אות ט. (47) ע"ז ט. (49) עיין תור"ה ואאוירא. (50) סנהדרין קד. (51) וכ"כ בתוספות הרא"ש ד"ה על ספק,

ר"מ הוא דאמר הכל הולך אחר המעמיד. וע"כ לרבי מאיר הלך אחר המעמיד, מדנקט אבר ולא נקט וסחמו⁽⁵²⁾. גיליון:
אלא מעתה לא ליטמו מגבן. ה"פ לא ליטמאו מגבן וליטמו מאוירן, דהא אי לא מטמו מאוירן, מגבן איכא למימר אין הכי נמי דלא מיטמו, ולא תני להו בהדי כלי נתר וכלי חרס, משום דלא מטמו מאוירן⁽⁵³⁾. גיליון:
[טז:] דאמר רב יהודה אמר רב וכו'. משום הכי לא הביאו ראיה ממשנה דלעיל חזר ועשה מהן כלים, דשמא נשנית אחר שמעון בן שטח⁽⁵⁴⁾. גיליון:
בנות כותים כו'. מעתה צ"ע איך תהיה מיושבת מתניתין דבנות כותים, דמשמע מסיפא דמטמינן להו משום חשש טומאה ולא משום גזרת טימוע. ואפילו לרבי מאיר לא ניחא, דהא דמי למיעוטא דמיעוטא⁽⁵⁵⁾. גיליון:
 דגם קטנות נדות מעריסתן הוי משום נדות ולא (עבד) [משום] טימוע, דומיא דסיפא. גיליון:
[יז.] אקפח את בני. וכעין זה יש במקרא שבועות מקוטעות, ואולם חי אני אם יראו האנשים⁽⁵⁶⁾. גיליון:
תוד"ה ששמע. וקשה למה כו' ועוד דמן התורה טמא כו' משום טומאה בחבורים וי"ל. כדאמרינן בנוזר לא אמרו טומאה בחיבורין אלא לתרומה וקדשים, אבל לנוזר ועושה פסח לא. ומוקי לה בחבורי אדם באדם. ואם [נפשך לומר] דלאו דוקא תרומה וקדשים אלא ה"ה חולין וטמא ז' אפילו חבורי אדם באדם⁽⁵⁷⁾. יש לפרש כגון שני סודרין בינו ולמרדע, דמטעם חיבורין טמא האיכר טומאת ערב, וגזרו עליו טומאת אהל שלא יטעו לומר שטומאת אהל לא הוי אלא טומאת ערב כדפי'. גיליון:
תוד"ה ועל שאר וכו' והא מרדע פשוטי בלי עץ הוא וכו'. דאי נימא [שהיה שם מתכות] אפי' במרדע כל שהו [טמא] מחמת משא כלי מתכות⁽⁵⁸⁾.
[יז:] י"ח דבר, כמה שמונה רש"י⁽⁵⁹⁾ רק לא יאכל הוב עיילין, וחסינן חדא⁽⁶⁰⁾. גיליון:
[יח.] תוד"ה והשתא דא"ר אושעיא. ועוד דסוגיין דלקמן לא מיתוקמי אלא כרבה כדפרישית, פירוש דאמרינן דאי עביד בשבת מיחייב [חטאת] גזרו בית שמאי עם חשיכה, והאי סוגיא מיתוקמא כרבה. עד כאן גיליון:
[יח:] גזרה שמא יחתה. ועססיות ותורמוסין, לפי שצריכין בישול הרבה חיישינן בהו טפי. ולכך נקט להו בברייתא דלעיל:

בשם ר"ת. (52) ובוה מתורצת קושיית תוד"ה וחכמים. (53) עיין תוד"ה אלא, ותוספות הרא"ש ד"ה אלא. (54) עיין תוד"ה דאמר, ותוספות הרא"ש ד"ה דאמר, וריטב"א ד"ה מעשה. (55) עיין תוד"ה אף ותוספות הרא"ש ד"ה אף. (56) עיין ריטב"א ד"ה א"ר טרפון. (57) עיין תוספות ד"ה אר"ע, וריטב"א ד"ה אר"ע. (58) עיין תוספות הרא"ש ד"ה האכר. (59) רש"י ד"ה הניחא. (60) כ"כ בתוד"ה הניחא. (61) וכ"כ בפסקי תוספות אות עב.

[יט:] **אין משלחין אגרות בע"ש.** בלא קיצץ ובד' ובה' שרי. ואם יכול להגיע [לבית הסמך לחומה] ושכיח במתא [בי דואר] שרי נמי בע"ש⁶¹). ואם קיצץ שרי עם השמש:

[יט:] **תור"ה הני וכו' ומוקצה מחמת איסור חמור ממוקצה מחמת מיאוס.** וממאי דאמרין בפרק בתרא^{61*}), חד אמר במוקצה מחמת מיאוס הלכה כרבי שמעון לבר ממוקצה מחמת איסור ומאי ניהו נר שהדליקו באותה שבת, אין ראייה דמוקצה מחמת איסור חמור טפי, דשאני התם דדחייה בידים⁶²). גיליון: [כ.] **איבעיא להו תחתון היאך דגבי תנור.** מה שפירשו התוספות⁶³) דמספקא ליה אי רבי אליעזר מחמיר או מיקל, זו אינה סברא כלל שתלמודא יסתפק בזה אם האי דגבי תנור תחתון או עליון. וגם אינו מסתפק כלל במילתייהו דרבנן אם רוצה לומר אחת מפניה או כל פניה. על כן נראה דפשיטא הוא דרבי אליעזר להקל בא, כדמשמע בירושלמי, ורבנן מצרכי כל פניה, ותחתון היאך דלגבי האור, הוא עובי הלחם הבולט מדופני התנור ורואה קרקעית התנור. ורבנן מצרכי פניה ממש, דהיינו רחבו של לחם, או גם עובי העליון דהיינו כל פניה. ופשיטא לתלמודא דבין אותו המדובק בתנור ובין אותו הרואה הקרקעית דתנור קרוי תחתון, ובעי הי תחתון קאמר. מהר"ם. גיליון:

[כ:] **תור"ה אנן וכו'.** גרסי' בסוטה, משחרכ בית המקדש בטלה שידא ופירדא. שידא, כסא מלכות. ופירדא, מרכבת המלך. עד כאן גיליון:

תור"ה עד כאן כו' בני נרבונא. צ"ל וגדולי נרבונא:

[כא:] **תור"ה מצוה להניחה על פתח ביתו.** ורש"י פירש לקמן⁶⁴), לבית אחד ולמהדרין וכו'. ובחצר שיש לה שני פתחים⁶⁵) פירש שני פתחים לבית. גיליון:

תימה על הנרות שלנו שאין להם שיעור. וי"ל דקיימא לן כלישנא קמא⁶⁶). ועוד אומר ר"י כיון שאנו מדליקין בפנים א"צ שיעור, שהרבה יש היכרא⁶⁷). גיליון:

[כד.] **תור"ה גזרה י"ט אטו שבת.** ובפרק שני דביצה⁶⁸) ברוב ספרים לא גרסינן „ומי גזור י"ט אטו שבת והתניא ושיוין שמשיקין וכו' אבל מטבילין וכו' ואם איתא ניגור השקה אטו הטבלה". אלא הכי גרסינן „ומי גזרינן", ופריך אמאי דגור התם בור בחצירו אטו בור ברשות הרבים. גיליון:

תור"ה או דילמא וכו' מנהג בעלמא שאין רגילין לעשות מלאכה.

* 61) קנו. 62) וכ"כ הריטב"א ד"ה רב. 63) עיין תור"ה איבעי. 64) רש"י לקמן כג. סוד"ה שתי. 65) רש"י כג ד"ה חצר, ועיין תוספות הרא"ש ד"ה מצוה. 66) וכן מצאתי בפרש"י כ"י לקמן כג ד"ה אי הדלקה עושה מצוה וזה לשונו אי המצוה של חנוכה תלויה בהדלקה מדליקין כדאשכחן במנורה. ספר אחר, דכיון דאדליק קמייאת תו לא איכפת לן אי מכחיש לה לאדלוקי חברותיה [ממנה], שכבר עברה מצותה עכ"ל משמע נמי דא"צ שיעור דהא כבר נעשית מצותה. 67) וכ"כ בפסקי תוספות אות פט. וכ"כ בשלטי גבורים ריש ה' חנוכה אות ה' דלדברי התוספות והסמ"ג א"צ עכשיו שיעור. 68) ביצה יח. 69) ירושלמי פסחים פ"ד ה"ד.

אומר רבינו תם דאמרינן בירושלמי⁶⁹) הני נשי דלא עבדן עבדתא בר"ח מנהג. גיליון:

[כד:] סה"ד ולית. מכאן משמע שצריך המפטיר ביום הכיפורים במנחה לומר ברכה אחרונה, דהיינו על התורה וכו', מידי דהוי אשבת במנחה⁷⁰). גיליון: [כה:] תוד"ה כרת. אלא בני עשרים שימותו קודם מ'. וספר אחר קודם ששים, והכל אחד. גיליון:

שכן מחפ"ז. תימה דמעיקרא אלימא ליה כרת והשתא אלימא ליה מיתה. וי"ל דמיתה דאומר בתרומה לאו באוכל בטומאת הגוף אלא בזר האוכלה, מה שאין כן בקדש דמותר לזרים כגון תודה ושלמים, ואפילו קדשים שאינן נאכלין אלא לכהנים ליכא מיתה [לזר] אלא אוהרה אפילו קדש דבר מעילה ליכא מיתה לרבנן⁷¹) דאמרי הויד במעילה באוהרה⁷²):

וריב"א תירץ דאותן שחשדום לא היו מפרישין כדאמרינן בסוטה. וחברים היו מפרישין משום הכי מהימני. ומהר"ם [כתב] אפילו בתרומת מעשר מהימני, דאין נותנין מעשר אלא לחברים:

[כה:] לו ולא לאורו. צריך לומר דמעשר שנאסר מחמת חלב רותח או שאר איסור אסור לבערו כמו בטמא. דאי שרי נמי מתתן לו ולא לאורו, דמשמע דכתיב אורו היינו כשנאסרה מחמת איסור, אבל מחמת טומאה לעולם אומר לך דאסורה בהנאה כמו מעשר. ולעיל לא מצי למידרש נתתי לך ולא לאורך, דהא אתרומה טמאה קאי דאסורה באכילה. והכא לא מצי למידרש לו להסיק תחת תבשילו, דהא מתתן נפקא. גיליון:

[כן.] תוד"ה ת"ל. ויש לדחות ולפרש דשקולים הם ויבואו שניהם. אי נמי מדאפקיה רחמנא להאי ריבויא בלשון והבגד משמע ליה לתלמודא דאתא לרבות כל שהוא בגד. והכי פירש ר"י. גיליון:

תוד"ה מה לנגעים שכן שתי וערב טמא בהן. נראה דהוה מצי למיפרך מה לשרץ שכן מטמא שק ושאר כלים⁷³). אלא ודאי גילוי מילתא בעלמא הוא. גיליון:

תוד"ה שכן מטמא בכעדשה. וקצת קשה דמה לכולהו שאין במינן טמא בנגעים⁷⁴). גיליון:

ואי בעית אימא הא רב פפא אמרה. פירש רש"י⁷⁵) דלרב פפא מרבה שאר בגדים אפילו לשלש על שלש. דחק לפרש כן, דמוקי אף כל לכלאים משמע דאשרצים לא קאי כלל. וקצת קשה דהא רב פפא אמרה, משמע ממש מילתיה דרבא דאמר כי לית ליה בשלש על שלש. ונראה דרב פפא נמי לא מרבה שאר בגדים אלא דוקא לשלשה על שלשה. והא דאמרינן לאיתויי כלאים, ניחא ליה

(70) וכ"כ בפסקי חוספות אות קי, ועיין במדרכי בשם רבינו שמואל ב"ר ברוך. (71) סנהדרין פג. (72) וכ"כ בתוספות הרא"ש ד"ה שכן. (73) וכן הקשה בת"י. (74) וכן הקשה בתוספות הרא"ש סוד"ה מה לשרצים. (75) רש"י ואי בעית אימא. (76) עיין ריטב"א ד"ה דחניא.

למינקט כלאים, דמילתא דפסיקא היא דצמר ופשמים דוקא. גיליון: [כח.] **נראה לי דהיינו נמי ויש משזר.** ותימה דאמאי לא יליף דאיקרו אהל. גיליון:

תוד"ה ואין. וי"ל דצירי המשכן איקרו ולא משכן. גיליון:
עור או בעור. נראה למהר"ם דעור ובי"ת דבעור הוה תרי ריבויי, ורבינן מינייהו תרתי, של בהמה טמאה ושלקה [ביד כהן⁷⁶]. גיליון:
תוד"ה ריבה. פירוש דומיא דצמר שהוא דוקא של כבשים. גיליון:
ורבי עקיבא סבר קיפול מועיל. למאן דסבר כרבי שמעון דשרי להדליק בשברי כלים⁷⁸):

[כט:] **תוובתא דרבי ירמיה רבה.** והכי נמי איתותיב מהך דהכא, רבא דאמר בפרק כל שעה⁷⁹ באפשר ולא קא מכיין דכולי עלמא לא פליגי דאסור⁸⁰): [כט.] **רבי יוסי פוטר בכולן חוץ מן הפתילה וכו'.** נראה לי דאע"ג דרבי יוסי אית ליה הבערה ללאו יצתה, בכיבוי מודה דחייב. דאב בפני עצמו הוא. כדתנן בפרק כלל גרול⁸¹. ושוב [אמר] מהר"י (אומר) דמהר"ם אומר כמו כן, ואומר דפרק ספק אכל⁸², בהדיא פוטר רבי יוסי בהבערה ומחייב על הכיבוי: [ל:] **תוספות מכ"י.** עתידה אשה שתלד בכל יום. הקשה הר"ר אליעזר, הא צריכה שבעה ימי טומאה. וי"ל דתורה חדשה תהיה. רבינו תם. ע"כ:
[לד.] **כאן קיצץ בן זכאי תורמוסי תרומה.** שהיו בידו והיה הולך ומקצצן:

אין מדליקין את הנרות. פירוש אפילו על ידי גוי⁸³, דאמירה לגוי לא הוי אלא שבות. והשתא הוי דומיא דאתרים, ואין צריך לומר דהויא [זו] ואין צריך לומר זו⁸⁴. גיליון:

תוד"ה לא. וכן משמע בפרק בכל מערבין⁸⁵ אמתניתין דהשולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן. וה"ר פורת פירש, דבסתם מתמירינן הכא בספק שבת משום דאיכא טורח לילך לסוף אלפיים⁸⁶):

תוד"ה שניהם. ור"י הקשה לפירוש רש"י, דאדרבה קיימא לן כרבי יהודה ולא כרבי יוסי דאמרינן ס"פ חלוץ⁸⁷ כ"מ ששנה רבי יהודה בעירוב הלכה כמותו. ויש לדחות דהיינו במקום שמיקל. גיליון:

[לד:] **תוד"ה רבי יוסי.** ולא זמן גדול כמו שמסתפק בו ת"ק. גיליון: אבל אין לפרש דרבי יוסי אינו מסתפק בבין השמשות כלל והכי קאמר אותו כהרף עין אני מכיר ובקי בו:

78) עיין רש"י ד"ה קיפול מועיל. 79) פסחים כה. 80) זהו לפי ל"ק פסחים כה. ועיי"ש בתוד"ה לא אפשר. והר"ף שם פסק כל"ב. 81) לקמן עג. 82) כריתות כ. 83) וכ"כ בפסקי התוספות אות קלב, וכ"כ הריטב"א ד"ה ואין. 84) וכ"כ רש"י ד"ה ואין. 85) עירובין לא. 86) וכ"כ בתוספות הרא"ש ד"ה לא עיי"ש. 87) עירובין פא. 88) וכ"כ בתוספות הרא"ש

ראה שני בין השמשות. וה"ה דהוה מצי למנקט ראה מוצאי שבת בין השמשות (וכל שכן) [וראיה אחת] באמצע היום [ראשון] דהוי ספק לטומאה ולקרבן, אלא שהיה צריך להאריך⁸⁸):

וידעת כי שלום אהלך. כי שלום אהלך זו הדלקת הנר. ופקדת נוך זו עירובי חצירות. ולא תחטא [זו] עישרתם, שלא יחסר לו לאכול. עד כאן גיליון. וכתוב בגיליון עוד, וידעת כי שלום אהלך היינו נר שהוא שלום בית. נוך היינו ביתו, כלומר [עירוב] הדריים יחד בחצר. ולא תחטא היינו מעשר [דכתיב ביה] ולא תשא עליו חטא⁸⁹). אי נמי כולהו משלום נפקי⁹⁰). ע"כ:

[לה:] **העושה מלאכה בשני בין השמשות.** פירש בקונטרס⁹¹) בהעלם אחד. ומה שפירש בהעלם אחד, אומר (רש"י) [רשב"א] משום דמשמע ליה אפילו לא עשה אלא כשיעור מלאכה בצימצום, כגון כגרוגרת, ועתה שמא בין השמשות חציו מן היום וחציו מן הלילה, ולא עשה בפעם [אחת] אלא חצי מלאכה בשבת. ולכן צריך שיהיו שתיהן בהעלם אחד. ולמהר"ם נראה שאם היה לו ידיעה בינתים לא חייב חטאת אלא שני אשמות⁹²):

תוד"ה והתניא וכו' וא"ת כיון וכו' א"כ חצוצרות אמאי אין מטלטלין. והשתא דאכתי לא אוקי כרבי יהודה סלקא דעתך דאפילו רבי שמעון מודה בחצוצרות דאין מטלטלין, דכיון דאינה ראויה לתשמיש כל כך אדם מקצה [אותה מדעתו] שלא ישתמש בו כלל כדי שלא יתקלקל, והוי מוקצה מחמת חסרון כיס⁹³):

[לו.] **תוד"ה הא ר' נחמיה. וקשה לר"ת וכו'.** וכן בביצה חותמות שבכלים מתיר אבל לא מפיקע ולא חותך, ומוקי כר' נחמיה. גיליון: [לח:] **תוד"ה תניא.** אך אי גרסינן „סומכין“ נראה לי דהוה ליה למיגרס „ונותנין על גבה ואפילו בתוכה“, דאביי [גזר] משום גרופה בגפת ועצים בקש ובגבבא. ובכל הספרים גרסינן „ואין נותנים על גבה ואצ"ל בתוכה“. ולפי זה לא יתכן לגרוס אלא „אין סומכין“⁹⁴):

[מ.] **תוד"ה למוצאי שבת.** אי נמי נקט י"ט ואשמועינן דאפילו ב"ט דווקא פקקוהו מערב י"ט, אבל ב"ט עצמו אסור להזיע שכבר גזרו על זה: [מ:] **לפי מהר"ם אתי שפיר דר' יהודא אדר' יהודא [וש"מ הפשרו זה בישולו].** שמן דוקא משום דהפשרו זהו בישולו⁹⁵). מתוספותיו של רבינו יהודה. ש"מ הפשירו זהו בישולו. גר' [אבל במים] אין זה בישולו אפילו בכלי

ד"ה ספק, עיי"ש. (89) וכ"כ הראב"ן סימן שסב. (90) עיין רא"ש ור"ן. (91) רש"י ד"ה בשני. (92) אבל המאירי כתב בשם „גדולי הדורות שלפנינו“ שחייב חטאת (ואינו בספר ההשלמה). (93) וכ"כ בתוספות הרא"ש ד"ה והא. (94) עיין ת"י, ובתוספות הרא"ש ד"ה תניא. (95) וכ"כ בתוד"ה מפני. (96) וכ"כ בתוספות הרא"ש ד"ה מיחם. ועיין בספר הבתים ח"א

ראשון שהרי אין כאן אלא פישור⁹⁵), דמי האמבטי שרחץ בהן לא היתה יד סולדת בהן. אבל בכלי שני לא הוי בישול כלל:

[מא:]: **תוד"ה מיחם וכו' ה"ק והלא שמא מצרף.** ויש ליישב צירוף עששיות דוקא הוי דרבנן לפי שעומדות לעשות כלי, ואין צירופם גמר מלאכה. אבל צירוף דשמעתין איכא למימר דאורייתא הוי⁹⁶):

תוד"ה מיחם. ומאן דפטר כר' שמעון וכו'. וכן צ"ל דר' שמעון פטר משום מלאכה שא"צ לגופה ולא משום מלאכת מחשבת, דבהבערה לא בעי ר' שמעון מלאכת מחשבת:

[מג:]: **תוד"ה ושני ליה בצריך למקומו וכו', כדי לאוקומי מתניתין כר"ש וכו' וי"ל דלגבי ניצוצות וכו'.** גליון, וההיא דכופין הסל לפני האפרוחים, היינו דאע"ג דמבטל כלי מהיכנו, מ"מ כיון דמטלטל ליה לצורך מקומו מותר, אע"ג דלגבי אין נותנין כלי תחת הנר מודה ר"י דמבטל כלי מהיכנו ואסור אפילו הכי הכא מותר. אי נמי בכופין סל איצטריך [לאשמועינן] אע"ג דבכל הני משניות אי טילטל לצורך מקומו מותר לטלטל אפילו לדבר ניטל ואחר כך מותר הכלי לטלטלו, אבל בכופין את הסל עודן עליו כל בין השמשות אסור מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא. גליון הרי"ח:

[מד:]: **בסוף תוד"ה שבנר ושבקערה.** וי"ל דהתם סוכה דעלמא וכו'. גליון, ורבינו שמשון תירץ, דהאי מוקצה חמור טפי, משום דהוי בסיס לדבר האסור, כדאמרינן לקמן הנח לנר שמן ופתילה הואיל ונעשו בסיס לדבר האסור. היילך לא מהני בה תנאי⁹⁷):

[קנא:]: **מותר לאדם לומר וכו'.** ש"מ ישראל שקיבל שבת קודם חשיכה מותר לומר לישראל אחר לעשות לו מלאכה, הואיל והעושה מותר בה⁹⁸) ע"כ גליון:

[כא:]: **נעשה נס והדליקו ח' ימים.** וא"ת למה סמכו על הנס, היה להם לעשות שמן אחר. וי"ל שהיו טרודים. א"נ הכלים נטמאו וצריכין הזאה ג' וז'. וא"ת אמאי עושין ח' ימים, הלא לא היה הנס רק ז' ימים, שהיה להם שמן ללילה [ראשון]. וי"ל שחילקוהו לכל לילה מעט, עד ח' לילות, ואמרו מוטב יהא שמן מעט בכל לילה משלא יהיה כלל לשאר לילות. וכשחילקו לא היה שמנו [מספיק] לכל הלילה, ונעשה נס לכל ח' ימים ונתמלא השיעור. ואם כן היה הנס שמונה ימים⁹⁹). **תוספות:**

[כג:]: **ונשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס.** פירוש שנגזר עליהן שכל בתולה תבעל להגמון תחלה. וקשיא דאם כן ליחייבו בסוכה,

שער המלאכות עמוד של 97 וכ"כ בשמו בתוספות הרא"ש ד"ה שבנר ובח"י. (98) וכ"כ הרשב"א בשם התוספות ועיין שו"ע א"ח ס"ס רסג ובט"ז שם (99) עיין תוספות הרא"ש ד"ה ונעשה, ובמאירי ובספר צדור החיים לרבנו דוד ב"ר חיים, תלמיד הרשב"א ורבנו פרץ, הלכות

שאף הן היו באותו הנס בענני [כבוד] כאנשים. וי"ל דר"ל לפי דבא [הנס] על ידן, דע"י יהודית נושעו. וכן בפסח ע"י צדקניות נגאל¹⁰⁰). ולא נהירא, דהול"ל שהנס בא ע"י [אשה]. ונראה לי דכל מצות שתקנו חכמים כגון גר חנוכה ומגלה תקון לנשים כמו לאנשים¹⁰¹), שהרי היו בשעת תקנה דהא במילי דאורייתא משום שהיו בשעת תקנה, צריך קרא למעוטינהו מתמת פסוק, אבל הכא אחר התקנה לא מעיטינהו. תוספות:

ר"פ כירה. מכאן אסר קדרה שהטמינה השמש משהחשיך בדבר שאינו מוסיף הבל, [אבל] לא אסר כי אם המרק שנתבשל על ידי הטמנה, אבל הבשר והפולין לא אסר לפי שראויין הן בלא הטמנה. תוספות:

רא"מ פירש שאין לו להתענות בשבת אלא על חלום שראה ג"פ. מתוספות אלפסי:

חנוכה ובכ"י ה' חנוכה. 100) וכ"כ רש"י ורשב"ם פסחים קח: ועיי"ש בתור"ה שאף ובתור"ה היו 101) וכ"כ ר"ת בספר הישר בשו"ת סימן ע' אות ד. ועיי"ן רש"י ותוספות ברכות כ: